

Schilderijen als medium

Een verslag van de Louis Ormont-lezing door Morris Nitsun, een bijzondere en ontroerende ervaring aan de hand van zijn schilderijen van Victoriaanse poppen.

Door **Rob Koks** en
Charles Huffstadt

Werk van **Morris Nitsun**
Fotografie: **Michael Shain**

Zaterdag was voor velen van ons de dag van de reis terug naar huis. Een deel van onze groep wilde die ochtend nog graag de lezing van Morris Nitsun bijwonen. De titel was: *Reflections in art and life through dolls: the power of visual images to evoke personal and social themes*. Het bleek geen gewone lezing, maar een soort ervaringsworkshop van tweeënhalf uur, heel wat anders dan een presentatie over theorie, techniek of onderzoek.

Kunstenaar

Onder (groeps)psychotherapeuten is Nitsun bekend als auteur van twee boeken over de Antigroep en zijn presentaties op het NVGP-congres van 2014 en de Dag van de Psychotherapie in 2017. Minder bekend is dat hij in Engeland een gerespecteerd beeldend kunstenaar is, een schilder van landschappen en zeegezichten. Recent heeft Nitsun een heel ander thema voor zijn schilderkunst gekozen. In 2019 organiseerde hij een tentoonstelling van zijn recente schilderijen van Victoriaanse poppen. In de workshop was een selectie van zes werken tentoongesteld. De eerste helft van de lezing bestond uit een heel persoonlijk verhaal van Nitsun over zijn twee professionele kanten. Eerst dacht Nitsun door op een vraag van Winnicott: wat ziet het jonge kind als het naar de moeder kijkt, en wat ziet de moeder die naar haar kind kijkt? Het ging over de processen van

projectie en spiegelen. Vervolgens ontroerde zijn zorgvuldige en persoonlijke verhaal over de ontstaansgeschiedenis van de poppen-schilderijen veel van de aanwezigen sterk, zo ook ons. Als Joods kind is hij opgegroeid in Zuid-Afrika, waar het gezin in verband met de onderdrukking naartoe was gevlucht. In de Holocaust heeft hij heel veel familie verloren. Tijdens het maken van de schilderijen en kijkend naar de poppen werden onbewuste herinneringen en gevoelens van rouw voor hem sterk voelbaar, en hij was verrast door deze confrontatie met zijn eigen geschiedenis. Bij de tentoonstelling van deze schilderijen in Brighton was een dag georganiseerd met collega's en vrienden. Deze genodigden heeft hij gevraagd te vertellen over wat zij zagen in de gezichten van de poppen. Hun reacties deelde hij in drie emotioneel geladen categorieën in: de poppen maakten een liefdevolle, afschuwelijke/monsterachtige of getraumatiseerde/kwetsbare indruk.

In het tweede deel na de pauze vormden acht vrijwilligers opnieuw een dergelijke groep van waarnemers. De schilderijen stonden rondom en achter de groep. Opmerkelijk en bijzonder was dat al heel snel emotionele verhalen over ieders geschiedenis met spelen loskwamen, bijvoorbeeld gevoelens van intens verdriet bij een Hongaarse vluchteling die nooit een pop had gehad maar er wel naar had verlangd, of gevoelens van afschuw en weerstand bij een man die heel graag maar stiekem met de poppen van zijn zus speelde, en dat aan niemand durfde te zeggen. Kijken naar de poppen nodigde direct uit om 'naar binnen' te gaan, en bracht bij de deelnemers, bij de toeschouwers – en dus ook bij ons – snel contact tot stand met halfbewuste vroegkinderlijke ervaringen.

In de nabeschuiving van de sessie met de toeschouwers kwamen onder andere thema's als genderidentiteit en verschillen tussen wit en zwart naar voren.

Afhankelijk van de ontwikkeling van de coronacrisis organiseert Nitsun dit jaar een tentoonstelling met nieuw werk, waar hij dit experiment met een groep genodigden zal herhalen.

Vroegkinderlijke ervaringen

Het leek alsof de deelnemers aan de demonstratiegroep zich vooraf al hadden voorbereid met het doel zich open te stellen voor hun vroegkinderlijke ervaringen. Je kunt je derhalve afvragen of zij zagen wat zij wilden zien. Maar los daarvan werd duidelijk dat (Nitsuns) schilderijen sowieso een grote impact hebben op de kijker. Ze vormen een zeer krachtig medium voor wie bereid is zich open te stellen voor emoties die de beelden bij hem of haar oproepen.

Achteraf beschouwd hebben we een vorm van kwalitatief sociaalpsychologisch onderzoek gezien en meegemaakt, relevant voor en toepasbaar in de praktijk van (groeps)psychotherapie. Deze vorm van onderzoek is van een andere orde dan gecontroleerde kwantitatieve effectstudies, maar zou zeker gezien kunnen worden als (herhaalde) *single case study*, waar Mattias Desmet, hoogleraar aan de universiteit van Gent en recent winnaar van de Trijsburgprijs, voor pleit.

